

מילין יקרין נהדות אור ועובדין טבין ממעיין החיים נהודין לשעה ולדורות

משולחנא דמלכא

של רבנו הגדול רבן של ישראל

הוב"ק מרן הגה"ק הגאב"ד זצוקללה"ה זיע"א

מרא דארעא קדישא - בעל "שערי טוביה"

פרשת אחרי קדושים תשפ"ה

פרשת השבוע

לא תעשוק את רעך (ויט, יז)

כתב החינוך (מצוה רכת) בכלל עושק הוא ג"כ כל שחייב לחבירו ממון ועושק אותו, כגון טובש שכר שכיר וכיוצא בו, דלא בעינן שיבוא ממש ממון מיד העשוק ליד העושק, אלא כל שיש אצלו תביעת ממון והוא דוחה אותו מחמת אלמות שיש בו או כל צד רמאות נקרא עושק. ואף על פי שהעשוק והגזילה והגניבה ענין אחד הוא וכו', פרטן הכתוב כולן והזהיר בכל אחד בפני עצמו, כעין מה שאמרו ז"ל (ב"ס קיא.) זהו עושק זהו גזל ולמה חלקן הכתוב לעבור עליו בשני לאוין, עכ"ל.

וכתב **במנחת חינוך** (שם אות ד) כי מבואר בזה שכל מי שאינו פורע הלואתו עובר על לאו דלא תעשוק ולא תגזול. והקשה מהגמ' בכתובות (פז.) ששם נראה כי פריעת בעל חוב ליכא אלא עשה לחוד, דאמרין התם, אמר ליה רב כהנא לרב פפא לדידך דאסרת פריעת בעל חוב מצוה, אמר לא ניחא לי דאיעבד מצוה מאי, אמר ליה תנינא במה דברים אמורים [דלוקה ארבעים] במצות לא תעשה, אבל במצות עשה, כגון שאומרין לו עשה סוכה ואינו עושה, לולב ואינו עושה, מכין אותו עד שתצא נפשו, ואם איתא שהמשתמט מלשלם חובו עובר אלאו דלא תעשוק, א"כ למה הוצרך להא דכופין על מ"ע, תיפוק ליה דבלאו הכי כופין אותו, שלא לעבור על לא תעשה. ונשאר בצריך עיון גדול.

והגר"פ פערלא זצ"ל על ספר המצוות (עשה כב) רצה לחדש שעושק היינו דוקא כשאינו רוצה לפרוע כלל, אז עובר בלא תעשוק, אבל בשדעתו לפרוע אלא שאינו רוצה לפרוע בזמנו ומדחהו בלך ושוב, בזה ליכא לא לאו דלא תעשוק ולא לאו דלא תגזול, ואינו עובר על עשה.

וב"ל שזה מותאם עם פירוש רש"י ז"ל (כתובות שם) שכתב פריעת בעל חוב מצוה - מצוה עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו, דכתיב (ויט, לו) איפת צדק והין צדק יהיה לכם, ואמרו חכז"ל (ב"ס טט.) מה תלמוד לומר הין צדק והלא הין בכלל איפה היה אלא לומר לך שיהא הן שלך צדק ולאן שלך צדק, לפי זה מובן שגם אם דעתו לפרוע אלא שמאחר את זמן הפרעון שהבטיח עליו, עובר על עשה, כי סוף סוף אינו מאמת את דבריו, [אמנם בהגהות מראה כהן על מס' ערכין (כב.) הביא משר"ת **הרדב"ז** (ה"ב סי' תרי) שפריעת בעל חוב הוא בכלל מ"ע של תורה של והשיב את הגזילה וגו' או את הפקדון (ויקרא ה, כג), שכל מי שיש לחבירו אצלו ממון באיזה דרך שיהיה מחוייב להשיבו לו, עיין שם, ולפי זה כל שבדעתו לפרוע, כמו שאינו עובר אלא תעשוק ולא תגזול, כך לכאורה אינו עובר על העשה של והשיב את הגזילה].

ויעיין במס' שביעית (י, ט) שאמרו, כל המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו, ופירש **הרע"ב** ז"ל שהוא משום הין צדק, שיהא לאו שלך צדק והין שלך צדק, וכתב על זה **בתוס' יו"ט** דאסמכתא בעלמא הוא, אולם דבריו צריכים עיון, שכן ברש"י הג"ל מבואר שפריעת בע"ח מצוה משום הין צדק, ולהדיא מבואר בגמ' שזה מ"ע גמור שמכין עליו עד שתצא נפשו.

ובס' **מנחת יהודה** עמ"ס גיטין (לז.) כתב שגם תחילת המשנה (שביעית שם) המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים נוחה הימנו הוא ג"כ מטעם הין צדק, והאריך לבאר כי בכל הלואה, מלבד שעבוד הגוף והנכסים שמחמתו יש למלוה זכות לטרופ ממנו את הממון בעל כרחו, מוטלת על הלואה מצוה וחובה לקיים דיבורו, אפילו כשאין המלוה יכול לגבות ממנו, שיהא הן שלו צדק, ואם כן, אף שהשביעית משמטת ומפקעת את שעבוד הגוף והנכסים, שאינו יכול לתפוס את הממון ולירד לנכסיו עובר פרעון חובו, ואין לו עוד שום זכות ממון אצל הלואה, עדיין אין זה פוטר את הלואה מהמצוה המוטלת עליו לאמת את דבריו שהבטיחו להחזיר ולתת לו המעות שנטל ממנו, בזה לא שייך הפקעת שמיטה, כי סוף סוף לא עמד בדיבורו ועבר על הן צדק, לכן המחזיר חוב בשביעית רוח חכמים

בשעת הלואה היה לו לחשוב ולראות אם יוכל לפרוע כשיגיע זמן הפרעון, ואם לא יכיר אם יהיה בידו יכולת לא ללוה, וגם יש בזה משום נעילת דלת בפני לוי, [כמו שכתב הרע"ב ז"ל (שם) הלואה ואינו משלם הוא היפך הרואה את הגולד, שאם לא ישלם לא ימצא מי שילוונו].

אל תפנו אל האובות ואל הידעונים (יט, לד)

שמעתי מכ"ק אדמו"ר הרה"ק רבי יעקב מפשעווארסק זצ"ל שאמר בשם גדול אחד, אובות מלשון רצון ותאוה, 'אל תפנו אל האובות ואל הידעונים', כלומר אל תחפצו ותתאוו להיות מהידעונים, היינו מאלו היודעים כל החדשות.

ובשם הרה"ק בעל **אהבת ישראל** מוויזניץ זצ"ל אמר לבאר בסגנון זה מאמר הגמרא (ברכות ד.) למד לשונך לומר איני יודע, שלכאורה קשה, אם הוא יודע איך יאמר חלילה דבר שקר שאינו יודע, רק הכוונה שלא יתוודע האדם לכל החדשות, ובאמת לא ידע, ואז לא יצטרך להשיב, אלא יוכל באמת לומר איני יודע.

נוחה הימנו. והוא ענין אחד עם סוף המשנה, המקיים את דברו רוח חכמים נוחה הימנו, הכל מטעם אחד, לקיים מצות הין צדק, שיהא הן שלו צדק ולאיו שלו צדק. עיין שם מה שכתב להסביר בזה מה שכתב רש"י (גיטין שם) שיכול המלוה לכפות הלואה אחר שביעית לומר לו במתנה אני נותן לך.

ובזמנינו הרבה צריך להזהיר ולזהר במצוה זו של פריעת בע"ח, באשר רבים נכשלים בזה, שיש בידם סמון אחרים, וחיים לעצמם חיי עושר ומותרות, בעוד המלוים מצטערים על סמונם שאינו חוזר אליהם, ומלבד מה שהוא עושק וגזילה, יש בזה משום אכזריות, וכבר אמרו חז"ל (אבות ב ט) איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם, רבי שמעון אומר הלואה ואינו משלם וכ' שנאמר (משלי יז, כא) לזה רשע ולא ישלם, [יש לומר כוונת אומרו לא ישלם לשון עתיד, שתיקי בשעת הלואה בדעתו שלא לשלם ח"ו, וכן ראיתי בפנקסו של הגאון **רבי פישל סופר** זצ"ל (פר' קרח) שנדפס **בחתם סופר** מטה ששמע מפה קדשו, וברוך שכיוונתי, והוא כמו שכתב **רבינו יונה** ז"ל (אבות שם) שטאמר ר"ש הלואה ואינו משלם הוא דבר והפוכו ממה שאמר תחילה איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם, שיהיה רואה את הגולד, כי

משים לבו לזאת, אלא מצחק ומתלוצץ ויושב לו בטל, וודאי שבזאת שאינו עוסק בליקוט ואוסף הזהובים, זוהי ליצנות גמורה, שמבזה את ההזדמנות הגדולה והנדירה. כמו כן הוא גם בטי שיושב מבוטל מדברי תורה, אחר שיודע השכר הגדול של תלמוד תורה, ובזאת שיושב בטל הרי הוא מושב לצים, כי הוא מתלוצץ מהשכר הגדול של העוסק בתורה.

ועוד כתב **התוס' יו"ט ז"ל**: עוד פ' ומדקדק לשון "ואין ביניהם", שהכוונה כשיושבים אנ"פ שעוסקים בתורה כל אחד ואחד לבדו, אבל אין ביניהם - שאין מתחברים יחד ללמוד בחברה, ואין זה כי אם שכל אחד מהביל ומתלוצץ בלבו על ידיעת ולמוד חברו וחושב שאין לו תועלת בחברותו עמו ולפיכך אין ביניהם דברי תורה, ר"ל שאין לומדים ביחד הרי בודאי לצים יקרא.

כלומר שמדברי המשנה "ואין ביניהם" משמע שוודאי מיירי באנשים שיושבים ועוסקים בתורה, ואינם סתם יושבים בטל, אלא שכל אחד ואחד לומד בפני עצמו, ואינם נושאים ונותנים בדברי תורה, ואינם מתחברים יחד ללמוד אחד מחבירו, והסיבה לכך הוא משום שכל אחד מתלוצץ מידיעותיו ולימודו של חבירו, וחושב שאין לו תועלת בלימוד עם חבירו, נמצא שאנ"פ שלומדים תורה, כיון שאין לומדים ביחד גם כן מקרי לצים.

כוחה של קבלת 'עול תורה'

רבי נחניא בן הקנה אומר, כל המקבל עליו עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (משנה ה').

אומרים בשם מרן **החפץ חיים** זי"ע, שכשהיו באים אצלו בחורים שקיבלו הזמנה מהצבא שהם חייבים להתייצב ולבוא לשרת בצבא, היה אומר לבחורים לקבל על עצמם שהם ילכו ללמוד ביישיבה, ונימוקו עמו, כי כן איתא במשנה, כל המקבל

פרקי אבות

היושב בטל מתלוצץ מדברי תורה ואינו מעריך ערך שכרה

רבי חנניא בן תרדיון אומר, שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה, הרי זה מושב לצים (משנה ב').

רבי חנניא בן תרדיון למד דבר זה מדברי הכתוב בתהלים (א, א-ב) אשרי האיש אשר לא הלך בעצת רשעים, ובדרך חטאים לא עמד, ובמושב לצים לא ישב, כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהנה יומם ולילה. כלומר שלא די בזה לאדם שאינו הולך בדרכם של הלצים, ואינו יושב במושבם ואינו מתלוצץ עמהם, אלא צריך לעשות ההיפך הגמור מהם, וצריך ליישב במושב החכמים, כדי ללמוד ולעסוק בדברי תורה, ואם סתם יושבים שני בני אדם יחד ואין ביניהם דברי תורה, הרי זה כבר מושב לצים, כי אינם עוסקים בדברי תורה.

וכתב **התוס' יו"ט** בשם **המדרש שמואל** בשם החסיד ז"ל וז"ל: דאין ליצנות גדולה ממי שאומרים לו מנה זהובים שעה אחת. וכל שתמנה יהיה שלך, והוא בטל, הוא ודאי מתלוצץ מן הזהובים ומבזה אותם. כן הבטל מדברי תורה אחר שיודע השכר הגדול הזה אינו כי אם לץ, וכן אמר החכם אוי להם לבדיות מעלבונה של תורה. הרי קרא המבטל מדברי תורה עולב, כך פ' במדרש שמואל בשם החסיד ז"ל.

כלומר, אין לך היתול וליצנות גדולה מזו, כמי שאומרים לו שיש לו שעה קטנה לאסוף וללקוט כמה זהובים שרוצה, והוא כלל אינו

עליו עול תורה, "מעבירין" ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ואפילו אם כבר נגזרה הגזירה, יכול לבטלו, כי כן אמרו 'מעבירין' ממנו.

ואיתא בתוס' (חגיגה טו.) על הכתוב (קהלת ז, ח) טוב אחרית דבר מראשיתו, בשם הירושלמי לפרש טוב אחרית דבר - כלומר מתי טוב הוא האחרית דבר, מראשיתו - כלומר אם התחלתו טוב, היינו אם מעמידים את היסודות טובים.

ובתוס' שם הביאו, על אלישע בן אביה שיצא לתרבות רעה אפילו שהיה אחד מן התנאים, וקרא על עצמו את הפסוק טוב אחרית דבר מראשיתו, וכל זה כי אביה אביו היה מגדולי ירושלים, וביום שבא למהולי, קרא לכל גדולי ירושלים והושיבן בבית אחד, ולד"א ולד' יהושע במקום אחר, ושאר האנשים היו עסוקים בלאכול ולשתות שרין מטפחין ומרקדים, וד"א וד' יהושע אמרו עד דאלין עסקין בדידהו נעסוק בדידן, ישבו ונתעסקו בדברי תורה, ירדה אש מן השמים והקיפה אותן, אמר להם אביה "אבא גברין מה באתם לשרוף בית י", אמרו לו ח"ו, אלא יושבין היינו וחוזרין דברי תורה מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים והיו הדברים שמחים כנתינתן מסיני, והרי התורה לא באש נתנה, אמר אביה הואיל וכך כחה של תורה אם יתקיים הבן הזה לתורה אני מפרישו.

וכתבו בתוס' "ולפי שלא היתה כונתו לשמים לפיכך לא נתקיימו בר", והביאור בזה, כי טפני שאביו של אלישע לא כיוון בזאת לשם 'תורה', אלא לשם הכבוד מהתורה, לכן לא הצליח, ועל זה קרא אלישע על עצמו את הפסוק טוב אחרית דבר - מתי מצליח אחריתו של דבר, מראשיתו - אם התחלתו מתחיל טוב.

ודכירנא כשלמדתי בשיבתו של מו"ר הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל שבכדי לעורר אותנו ללימוד התורה, היה זועק מעומק לבו "ווער וועט אין פופציג יאהר ארום פסק'נען א שאלה" (מי יפסוק שאלות בעוד כחמישים שנה?), וקריאותיו עדיין מהדהדות באוזני, כיון שהיו הזעקות מעומק הלב, וכאדם התובע את חובו בתוקף.

ובשעתו היו הדברים תמוהים בעיני, למה דורש זאת לבחורים

צעירים בני ארבע עשרה, וכי הם אחראים על שאלות הדור בעוד חמישים שנה, אמנם האמת הוא שאכן הדבר מוטל עליהם, כי דוקא על הדור הצעיר מוטל לדאוג על כך, כי הם היסוד והבסיס שיוכלו להורות הוראה ולענות שאלות בעוד חמישים שנה, וצריך לחנך אותם להיות 'אחראים' על המשך קיום התורה.

כוונתו של 'מרבין תורה' צריכה להיות רק 'לשם שמים'

רבי אלעזר בן עזריה אומר אם אין קמח אין תורה (משנה יז).

מו"ר הגה"א דסלד זצ"ל הדגיש מאוד שמי שהולך להרבין תורה, לא תהיה כוונתו העיקרית שמטרתו בהרבצת תורה היא כדי להתפרנס, וע"ז כל הרבצת התורה אינה אלא כאמצעי לפרנסה, אלא שעיקר מטרתו תהיה להרבין תורת ה', רק סמילא יסובב לו שפע פרנסה, כאומרים ז"ל "אם אין קמח אין תורה".

והיה אומר כי החילוק הזה הוא יסודי מאוד בין סוגי בני האדם, והוא ניכר ובולט בכל מהלך החיים, שיש מי שהעיקר אצלו הוא הרוחניות וכל הגשמיות אינו אלא טפל לזה, ויש מי שהעיקר אצלו הוא הגשמיות ומנעמי העולם, אלא שמוכן אף להשקיע ברוחניות, כמו ללמד אחרים וכי"ב, בכדי לדאוג לגשמיות שלו...

ואכן דרך חינתו של מו"ר זצ"ל היתה בעיקר בנקודה זו, לחיות חיים רוחניים שכל הגשמיות טפלים לה, והיה רגיל לעורר גם לאנשים פשוטים שלא להיות "אנשי מעשר", כשהוא מבאר את דבריו כך: ישנם אנשים שרובא דרובא של עסקיהם בחיים זהו לצורך עצמם ולרצונם הפרטי, בין בממון ובין בזמן ובין בכל הענינים, אלא שסוף כל סוף הלא יהודים אנחנו, לכן מפרישים איזה "חלק" להקב"ה כנתינת "מעשר", שמפרישים עבורו ממון לצדקה, וזמן של קביעות עתים לתורה, ושנה אחת מחיי בניהם מקדישים עבור לימודם בשיבה, וכיצא בזה, ואם כן נמצא שהם בעצם חיים לעצמם, אלא שהם "אנשי מעשר", שנותנים חלק קטן מחייהם להש"ת.

אבל ההנהגה האמיתית צריכה להיות להיפך, שכל מחשבת האדם תהיה תמיד רק למענו יתברך, וכאשר מחשבתו היא כך, אזי גם אם בפועל אינו יכול ליתן מזמנו יותר משעה אחת בפועל ללימוד, מכל מקום מיקרי עבד ה', כי חי ברצון רוחני ולא ברצון גשמי.

עליו הכתוב כאילו ילדו, ולכאורה קשה למאי נפקא מינה, ועוד שבדברי חז"ל לא מצאנו סתם גוזמאות, ואם כן מאיזה סיבה אמרו שהכתוב מעלה עליו 'כאילו ילדו'.

ואיתא בהתם סופר שביאר ע"פ מה דאיתא בגמרא סנהדרין (קד.) ברא מוכה אבא. כשאדם אומר קדיש ביום פטירת אביו, הקדיש אינו תפילה בשביל הנשמה, כי הלא בדברי הקדיש לא מוזכר ולא מוזכר כלל מענין הנשמה, וכמו כן לא מוזכר מענין הפטירה, ולא מוזכר מענין הנפטר, אלא שכל הקדיש הוא תפילה ובקשה שיתקדש שם שמים - יתגדל ויתקדש שמה רבא, וא"כ מהו השייכות בין קדיש לפטירה וליאראצייט.

ומבאר מרן החתם סופר זיע"א, כשהבן מקדש שם שמים זה

יש נוחלין ומנחילין

הגה"צ רבי אלטר אליהו רובינשטיין זצ"ל
גאב"ד אנטווערפן

גלב"ע ל"ג בעמר י"ח באייר תשס"ה - תשפ"ה

להלן דברי הספד שנשא מרן רבנו זיע"א לזכרו - ככלות השלושים לפטירתו בהיכל ביהמ"ד "שוטרי החומות" שכונת רמת שלמה פעיה"ק

איתא בגמרא סנהדרין (יט.) כל המלמד בן חבריו תורה מעלה

מנגי' המשב"ק
הרה"ג רבי יעקב יוסף שפירא שליט"א
תשפ"ח לו - וכל חסידיו ששוחז' לו

ומעשים טובים, ובני אנטווערפן יקיימו מצוות ומעשים טובים, והכל יזקף לזכותו.

המילים האחרונות בשולחן ערוך יורה דעה הם (סי' תע"ז) בזה"ל: וגדול השלום שניתן לצדיק, שבשעה שהצדיק נפטר ג' כתות של מלאכים נותנים לו שלום ואומרים יבא שלום. מילים אלו העתיק הרמ"א ובה מסתיים שולחן ערוך חלק יורה דעה.

ובביאור הענין מדוע דווקא ג' כתות של מלאכים, כתב בבאר הגולה (אות יז) ונראה לענ"ד שהטעם בשלש כתות מלאכים אלו, משום ההתורה ומעשה הצדיקים נגמרים בשלושה דברים, במחשבתם הטובה ודיבור ומעשה. כלומר, אצל יהודי ישנו ג' בחינות בעבודת ה', 'מחשבה', 'דיבור', 'מעשה'.

'מחשבה' - אדם גדול הוא לא רק מה שנראה עליו מבחוץ, מחשבה ולב עמוק טמון בעבודתו, כמה לב טמון באהבת התורה שלו, כמה לב טמון באהבת כל בן ישראל לנסות להיטיב עמו, 'בדיבור' הוא כל מה שדיבר בדברי תורה, כל כך הרבה היה מדבר בדברי תורה, ואפילו ממש בדקותיו האחרונות קודם הסתלקותו דיבר בדברי תורה. 'למעשה' היינו מעשים טובים, והוא שביאר הבאר הגולה את המילים האחרונות בדברי הרמ"א, שג' כתות המלאכים המקבלים את פניו של הצדיק ונותנים לו שלום ואומרים יבא שלום, ג' כתות הללו, היינו 'מלאך המחשבה', 'מלאך הדיבור', 'מלאך המעשה', הנכללים במעשיו של הצדיק.

אין ספק בדבר, שצדיק זה הרב זצ"ל הגיע לעולמות העליונים וג' כתות אלו באו לנגדו לקבל פניו, ואמרו לקראתו 'יבא שלום', ויעזור השי"ת שאכן יתקיים בו 'יבא שלום', שנשמתו יבוא על מקומו בשלום.

השי"ת יעזור שזכותו תגן על הרבנית להבחל"ח, כי אדם גדול אינו יכול להגיע לגדולתו בלא שיהיה עזרתו כנגדו אף היא אשה גדולה, יעזור השי"ת שזכותו תעמוד להרבנית החשובה, ולבניו החשובים ולהנכדים ולכל הקהל הקודש הזה, ונוכה רק לבשורות טובות ולשמחות, ויתקיים ובלע המות לנצח ומחה ה"א דמעה מעל כל פנים בב"א.

זכות לאביו, דהיינו שנשמת אביו שהסתלק לשמי מרום וצורורה בגזי מרומים, מתעלה על ידי שבניו מקדשים שם שמים, והוא הטעם שאומרים קדיש, ואכן הקדיש אינו תפילה להנשמה אלא תפילה ובקשה לקידוש שם שמים, וזכות זה שהבנים מקדשים שם שמים, עומד לאביהם שיהא נשמתו עולה ומתעלה במדריגות העליונות. כמו כן הוא כשלומדים מהמידות הטובות ומהמעלות טובות של האדם גדול.

ומבאר מרן החתם סופר שזהו שאמרו חז"ל כל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו, כלומר, כמו שאמרו ברא מזכה אבא - היינו שבוה שהבן עושה מצוה או אומר קדיש או נותן צדקה או לומד, נזקף הדבר לזכותו של אביו, ואביו נהנה מזה בגזי מרומים, מכיון שהוא הביא את הבן לעולם, ובמילא כל המצוות והמעשים טובים שבנו וכל יוצאי חלציו בן בנו ונינו מקיימים נזקפים לזכות האב, כן הוא אצל המלמד את בן חבירו תורה, שאמרו כאילו ילדו, היינו שכל מעשיו הטובים של התלמיד, ושל תלמידיו של התלמיד, וכל הדורות הבאים היוצאים מהם נזקפים לזכותו של הרב המלמד, והוא כאילו ילדו.

הנה הרב זצ"ל לימד את כל תלמידיו להתחזק וללמוד ש"ס, ולא זו בלבד אלא לימד לחיות עם הש"ס, והורה לכל אחד שצריכים לחיות עם התורה ולחיות עם הש"ס ולחיות עם ההלכה למעשה, וא"כ בכל מה שנתחזק יותר כל אחד לבדו, בצניעות בקדושה וטהרה, ובכל העניינים שברשות הציבור, כל זה הוא בכלל 'ברא מזכה אבא', וזהו שאמרו כל המלמד את בן חבירו תורה כאילו ילדו, וכל זה הוא זכות גדול עבור הנפטר הגדול, שהיה אחד מחשובי הדור, ורב באופן גדול כל כך.

אני משוחח תכופות מדי יום עם בני העיר אנטווערפן, ממש להפליא עד כמה היה הדביקות והאהבה של בני העיר אל מול הרב החדש של העיר, כל זה בקצת מה שהספיקו לידע ולהכירו - בזמן קצר כל כך, ועם כל זה הקשר עמו היה נפלא, כל אחד ואחד קטן כגדול ועני כעשיר, כל אחד היה קשור לרב באופן נפלא, והוא 'ברא מזכה אבא', בני ארץ ישראל יקיימו מצוות

הוצאת הגליון נדרם לזכות נשמת קדוש ה' רבי רפאל ב"ר אברהם רייס זצ"ל תלמיד בעל "פני ירושע" ראש ישיבה ואב"ד שוויץ נלב"ע ב"ה אייר תקע"ג ת.נ.צ.ב.ה. מקום מנוחתו בעיר ענדינגען - שוויץ רבים נושעו בתפילה על ציונו הקדוש הנודע כמקום מסוגל לישועות	הוצאת הגליון נדרם לעילוי נשמת הרה"צ רבי אלטר אליהו הירש רובינשטיין זצ"ל ב"ה רבי אפרים פישל זצ"ל נאב"ד אנטווערפן ובעמח"ס מגדנות אליהו נלב"ע ח"ה אייר תשס"ה ת.נ.צ.ב.ה. הרבנות ע"י בניו והתניו ה"ר זאת הריבית תעמוד להם להתברך בשליו כל ששאלות ליבם לטובה ולא תמש טובה וזכרה מביחם לשלמים	הוצאת הגליון נדרם על ידי ידידו הנכבד העומד לימינו להעתיק שמועה ולזכות את הרבים הרה"ג רבי יונתן מילרמן שליט"א מסרביצי התורה בעיר קווינס יצ"ו שוכה בצעירותו לחסידות בעל מרח רבנו זצ"ל וחבמות עמדה לו בשערי לחסיד בעט סופר למשמרת עולם סיפורים עבודתו והליכות קדש מבארו ומעיינו של מרח רבנו זצ"ל לרגל השמחה השוויה במעונו בהולדת בתו למיז"ט זכות מרח רבנו זצ"ל חזות זיכוי הרבים באור משנתו הטהורה, תעמוד לו ולכל אשר לו להתברך בכל מכל כל, ולא תמוש טובה וזכרה ממנו לעולמים.
---	---	---

יד"ל ע"י מערכת "משולחנא דמלכא"

לתרומות והנצחות, הערות והארות

טל' 13-66-13-043 | פקס 077-470-1746

